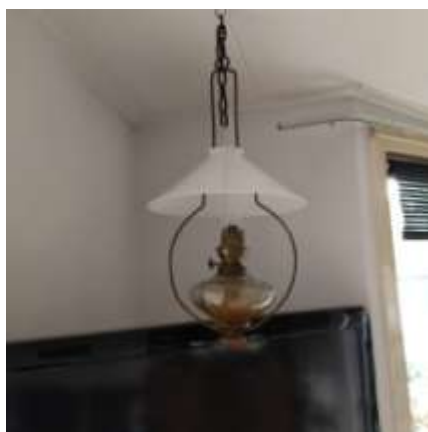

'De lamp van Van Gogh'

Zo nu en dan ontvangt het Museum Vincentre een vraag van iemand over een Van Gogh-onderwerp dat hem of haar erg bezig houdt. Zoals onlangs van een mevrouw van wie de familie al jaren een oude olielamp in bezit heeft die volgens haar wel héél veel weg heeft van de lamp die op De Aardappeleters boven de tafel hangt. Volgens de familie zou deze lamp heel goed.... Zou dat kunnen? Er worden zelfs foto's meegestuurd.

Samen met collega-gidsen Remmet van Luttervelt en Peter van Overbruggen van Vincentre hebben we hier ons licht op laten schijnen. We hebben de foto's heel nauwkeurig bekeken. En natuurlijk vergeleken met een afbeelding van Vincents Nuenense meesterwerk, de Aardappeleters. Met de loep hebben we lang naar beide lampen getuurd.

de 'familielamp'

detail uit schilderij De Aardappeleters

We zien dat de famielamp inderdaad sterk lijkt op de olielamp die ook op Vincents schilderij is afgebeeld. Maar de boog van de ophanging loopt overigens niet geheel zoals bij de lamp op het beroemde Nuenense schilderij. Vincents lamp heeft geen ronde boog maar een met een knik vlak onder het reflecterende kapje. Op een ander werk van hem zien we echter een boog die wel wat ronder is, zeker als je aanneemt dat de lamp op het schilderij wat gedraaid hangt:

Wever, van voren gezien [JH 479; F 30]

detail

duur

We duiken samen wat dieper in de materie. Een olielamp was in de tijd van Van Gogh relatief duur; vaak was het de enige lamp in huis van de familie. De boerenfamilie De Groot (afgebeeld op *De Aardappeleters*) aan de Gerwenseweg had er zeker geen maar bij koster Johannes Schafrat aan het Park in Nuenen, bij wie Vincent zijn tweede atelier huurde, was er wél een in huis. Vincent gebruikte zo'n lichtbron om het gewenste "clair obscur" in zijn schilderij te kunnen krijgen. Bij het steeds verplaatsen/verhangen van de lamp viel die wel eens om. Vandaar de gedeukte en scheve types op Vincents werken.

Opschrift: Brevet 1883 Lempereur Bernard

We moeten bij dergelijke olielampen een onderscheid maken tussen de lamp (lichtbron) en de ophanging (armatuur). De lamp van Vincent van Gogh is een standaardtype van de Belgische fabriek met een patent op naam(*) van 'Lempereur & Bernard' uit 1883. Deze naam is duidelijk te zien aan de bovenkant van de lamp. De lampen werden echter 'en masse' gemaakt en ook internationaal verkocht. Enkele jaren geleden is overigens bij graafwerkzaamheden in de tuin van het voormalige huis aan het Park waar Vincent zijn *Aardappeleters* heeft geschilderd, het bovenstukje van zo'n olielamp gevonden. Dit antieke onderdeel bevindt zich nu voor verder onderzoek bij een Van Gogh-kenner in Eindhoven.

het gevonden onderdeel met daarop de oude fabrieksnaam

metalen kap

De ophanging van een olielamp maakte iedereen destijds zelf of liet die maken bij de plaatselijke smid. In het boerse Nuenen was dat inclusief metalen witgekalkte reflector. Op de toegestuurde foto van de 'familielamp' lijkt ons de ophanging zeker nieuwer dan 1900. Deze ophanging is namelijk voorzien van een glazen kapje dat gefabriceerd is voor een elektrisch peertje. Zulke kapjes kun je nu nog kopen. De lamp op de foto heeft voor zover we kunnen zien een melkglazen kap, terwijl Vincents lamp zeer waarschijnlijk een ondoorzichtige (metalen?) kap heeft en verder ook andere details. Het lijkt ons daarom van belang om de herkomst van de lamp en het verloop van eigenaars te weten om er überhaupt iets zinnigs van te kunnen zeggen. Hoe lang is deze lamp al in het bezit van de familie?

Hoe dan ook, het is natuurlijk een bijzondere (olie)lamp die de familie in haar bezit heeft. In de eerste plaats omdat deze lamp als erfstuk de gemoederen in de familie zo bezig houdt. Maar als 'look alike' (replica) heeft deze familie zeker een aardig exemplaar in handen.

Na reconstructie van de kap is deze tot een Van Gogh-lamp te maken die nog meer lijkt op de lamp van de Aardappeleters. Maar of die ooit de originele lamp van Vincent zal worden, lijkt ons onwaarschijnlijk. Als curiositeit vinden wij deze lamp zeker interessant, want het Museum Vincentre bezit er (nog?) geen....

Gerard Netten, Vincentre-gids

(*) Lempereur & Bernard is een samenwerkingsverband opgericht door Joseph Lempereur en zijn broer Bernard Lambert in 1867 nabij Luik (België). Het bedrijf begon met de productie van een verbeterde variant mijnwerkerslamp soort Mueseler. In 1887 neemt het de vorm van een naamloze vennootschap aan onder de naam "Naamloze Vennootschap voor de vervaardiging van verlichtingsarmaturen". In 1905 werd de naam veranderd in "Societe Anonyme des Etablissements Lempereur en Bernard".